

Kubanska raketna kriza

Novinc, Krešimir

Undergraduate thesis / Završni rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:892519>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-17**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet Osijek

Studij pedagogije i povijesti

Krešimir Novinc

Kubanska raketna kriza

Završni rad

Mentor: doc.dr.sc. Slađana Josipović Batorek

Osijek, 2016.

Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet Osijek

Odsjek za povijest

Studij pedagogije i povijesti

Krešimir Novinc

Kubanska raketna kriza

Završni rad

Znanstveno područje humanističkih znanosti, znanstveno polje povijesti,
znanstvena grana hrvatska i svjetska moderna i suvremena povijest

Mentor: doc.dr.sc. Slađana Josipović Batorek

Osijek, 2016.

Sažetak

Kubanska raketna kriza jedan je od najvećih sukoba 20. stoljeća, ali ne u klasičnom oružanom i konvencionalnom smislu. To je bio sukob putem sporazuma, pregovora i odmjeravanja snaga u vidu naoružanja na području Kube, neposredno u blizini teritorija Sjedinjenih Američkih Država. Dvije glavne sukobljene strane tijekom krize bile su SAD i ostale države koje su ih podržavale te Sovjetski Savez sa svojim saveznicima. Kubanska kriza započela je nakon kompliciranih događaja na Kubi početkom 1960-ih, osobito nakon Kubanske revolucije kada Fidel Castro svrgava Fulgencia Batistu s vlasti i preuzima stvar u svoje ruke. Nakon toga, Sovjeti odlučuju dovesti svoje rakete kratkog i srednjeg dometa punjene nuklearnim bojnim glavama kako bi svoj deficit u nuklearnom naoružanju okrenuli u svoju korist. Nakon dva zamorna tjedna u listopadu 1962. godine te nakon mnogobrojnih pokušaja mirnog rješenja krize, došlo je do vojnopomorske blokade koja je zapravo prisilila Hruščova da odustane od daljnjeg razvijanja krize i da na zahtjev Kennedyja povuče svoje naoružanje s Kube i obustavi krizu. Kriza je naposljetku završena krajem listopada na miran način, u kojemu su obje strane pristale na ustupke, iako se mogla pretvoriti u nešto mnogo gore, sa stravičnim posljedicama za čovječanstvo. Ovo je bilo jedino, iako kratko razdoblje, u kojemu je svijet bio na rubu uništenja zbog usijanih glava dvojice vođa najvećih supersila toga vremena.

Ključne riječi: Kubanska raketna kriza, vojnopomorska blokada, John F. Kennedy, Nikita Hruščov, Kuba

Sadržaj

Uvod.....	1
Događaji prije Kubanske krize - Hladni rat.....	2-4
Svrgavanje Batiste i dolazak Castra na vlast na Kubi.....	4-6
Približavanje Kube Rusiji i pripreme SAD-a za invaziju.....	7-8
Neuspjeh invazije i pobjeda Castra.....	8-10
Dolazak ruskih raketa na Kubu i kulminacija krize.....	10-13
Vojnopomorska blokada Kube kao odgovor Sovjetskim akcijama.....	13-15
Reakcija Kube na cjelokupnu situaciju i kraj krize.....	16-17
Zaključak.....	18
Popis literature.....	19

Uvod

Rad se bavi temom Kubanske raketne krize iz 1962. godine. U radu će se najprije dati podloga događanjima koji su kulminaciju doživjeli te godine. Opisat će se situacija koja je vladala u razdoblju Hladnog rata 1950-ih do 1962. godine. Pregledat će se položaj u kojemu su se prije same krize nalazili glavni akteri ovog rada - Sjedinjene Američke Države, Sovjetski Savez i Kuba. Riječi će biti o Kubanskoj revoluciji koja je uvelike doprinijela krizi dolaskom radikalnog Fidela Castra na vlast čime su SAD izgubile utjecaj u neposrednoj blizini američkog teritorija. Zatim će se govoriti o uspostavljanju veza Kube i SSSR-a radi otpora SAD-u koji će se izrazito pokazati prilikom invazije u Zaljevu svinja koji je pretrpio neuspjeh. Zatim će se govoriti o iskorištavanju trenutne situacije od strane Sovjeta koji su izvršili opsežne pripreme i instalirali nuklearne rakete, vojsku i bombardere na teritorij Kube. Nadalje, područje o kojemu će se govoriti bit će i reakcija SAD-a na takav rasplet događaja uspostavljanjem vojnopomorske blokade Kube i okolice te o dogovorima i pregovorima koji su naposljetku doveli do mirnog razrješenja krize u kojoj je uloga same Kube bila zanemarena zbog reakcije Ujedinjenih naroda i supersila. Na kraju će se sve objediniti u zaključak.

Događaji prije Kubanske krize - Hladni rat

Početak Hladnog rata odmah nakon završetka sukoba 1945. godine formirala su se dva bloka suprotstavljenih strana. S jedne strane bile su SAD s državama štićenicama, uglavnom iz zapadne Europe, dok je s druge strane bio Sovjetski Savez s državama koje su potpadale pod njihov utjecaj. Sukob je uglavnom bio mirnog karaktera što se tiče izravnog sukoba između blokova, ali su bile prisutne poneke krize i sukobi uglavnom na gospodarskoj, ideološkoj i društvenoj razini o kojima će biti riječi kasnije, te veće eskalacije koje su se ogleдалe u ratu, naprimjer u Korejskom ratu. Situacija je bila takva dok nije došla godina 1962. koja je zapravo bila prekretnica, o čemu će se u ovom radu najviše i govoriti.

Naime, početkom šezdesetih godina činilo se kao da je Hladni rat napravio neke korake u pravcu zdravog razuma, odnosno razboritih odluka. Opasne godine su prošle i nakon Staljinove smrti 1953., stoga se primirio i SSSR. Zemlje zapadne Europe su počele primjećivati kako zapravo žive u eri neočekivanog i općeg prosperiteta. U tradicionalnom žargonu diplomacije starog stila, popuštanje tenzija između dvije strane nazivalo se *detante*.¹

To se popuštanje prvi put pojavilo krajem pedesetih kada je Hruščov uspostavio svoju prevlast u SSSR-u poslije poststaljinističkih uzbuna (1958. – 1964.). Hruščov je vjerovao u reformu i miroljubljivu koegzistenciju te je raspustio Staljinove koncentracijske logore i idućih nekoliko godina dominirao međunarodnom scenom. Međutim, detant je prvo morao preživjeti neuobičajene konfrontacije između Hruščovljeve sklonosti blefiranju i impulzivne odluke i politike velikih gesta Johna F. Kennedyja, često precijenjenog i prenaglašenog američkog predsjednika dvadesetog stoljeća. Tako su dva aktera uz visok rizik vodila supersile u vrijeme kada je kapitalistički Zapad osjećao da se povlači pred komunističkim gospodarstvima, koja su tijekom pedesetih rasla brže od njegovog vlastitog.²

Nekoliko desetljeća je SSSR zauzimao pragmatičan stav u svojim odnosima s revolucionarnim, radikalnim i oslobodilačkim pokretima Trećega svijeta, budući da nije ni namjeravao ni očekivao povećati područje pod komunističkom vlašću izvan dometa sovjetske okupacije na Zapadu, ili kineske intervencije (koju nije mogao u potpunosti kontrolirati) na Istoku. To se nije promijenilo ni za vladavine Hruščova (1956. – 1964.), kada je veliki broj lojalnih revolucionarnih pokreta, u kojima komunističke partije nisu igrale značajnu ulogu,

¹ Hobsbawm, Eric John, *Doba ekstrema*, Zagrebačka naklada, Zagreb, 2009., str. 211.

² Isto, str. 211.

došao na vlast vlastitim snagama, od kojih se ističu onaj na Kubi o kojemu će ovdje biti više riječi (1959.) i u Alžiru (1962.).³

Novoizabrani predsjednik SAD-a Kennedy nije imao lak zadatak. Položaj SAD-a u svijetu prilično se pogoršao jer su, osim postojanja snažne supersile – SSSR-a, i ostali dijelovi svijeta zadavali poteškoća američkoj politici. Suprotnosti unutar zapadnog svijeta, jačanje nacionalnooslobodilačkih pokreta u Aziji i Africi, dinamična kretanja u Latinskoj Americi – sve su to bila pitanja koja su zahtijevala brzu i odlučnu akciju koja će donijeti neka trajnija rješenja. Kennedy je od svojega prethodnika Eisenhowera naslijedio kubanski problem koji je isprva bio jedno od poglavlja u odnosima između SAD-a i Latinske Amerike, ali ne i poglavlje u Hladnom ratu što je sada postalo.⁴

Nova atmosfera u odnosima između SSSR-a i SAD-a najbolje se ogledala u razmjeni mišljenja između Hruščova i Kennedyja, što je zapravo sasvim otvoreno potvrdilo spremnost SAD-a da počne drukčije rješavati određena svjetska pitanja. Kao predstavnik novog, suvremenijeg i politički fleksibilnijeg pravca, Kennedy je ubrzo shvatio opasnost koja prijete Americi ako nastavi provoditi statičnu vanjsku politiku pa je uložio sav svoj autoritet da se to izmijeni. U tom općem vrednovanju i toliko potrebnim transformacijama američke vanjske politike posebna je pozornost obraćena prema socijalističkim zemljama. Premda je nastavljena politika razdvajanja, odnosno priznavanja samo europskih socijalističkih država, promjene su bile sasvim očite. SSSR kao ravnopravan nuklearni protivnik i snažan predstavnik socijalističkog svijeta, dobio je posebno mjesto u novoj političkoj liniji SAD-a.⁵

U sklopu nastajanja novih odnosa između SAD-a i SSSR-a posebno značenje imao je Kennedyjev i Hruščovljev sastanak u Beču 4. lipnja 1961. Taj susret trebao je najprije potvrditi želju za stalnom razmjenom mišljenja i istaknuti posebne pozicije dviju velikih država. Pitanje Njemačke i razoružanja bilo je u središtu pozornosti, ali stavovi se nisu izmijenili te je situacija u vezi s razoružanjem postajala sve složenija za obje strane. Činjenica da se vrlo brzo nakon izbora za predsjednika Kennedy u Beču sastao s Hruščovom, potvrđivala je njegovu spremnost da se razvijaju američko-sovjetski odnosi i da se zajedničkim snagama traže rješenja za sporna pitanja, osobito nuklearnog naoružanja.

³ Isto, str. 372.

⁴ Vukadinović, Radovan, *Međunarodni odnosi od Hladnog rata do globalnog poretka*, Agencija za komercijalnu djelatnost d.o.o., Zagreb, 2001., str. 187.

⁵ Isto, str. 184. – 185.

Impresije s tog susreta, međutim, bile su različite. Hruščov je ocijenio Kennedyja "mekanim", dok je, na drugoj strani, Kennedy doživio Hruščova kao državnika kojeg se treba bojati.⁶

Svrgavanje Batiste i dolazak Castra na vlast na Kubi

Nakon uvoda u općenito stanje u svijetu za vrijeme Hladnog rata u kojemu su glavnu riječ imali predstavnici SAD-a i SSSR-a, pažnja se treba posvetiti situaciji na Kubi koja je bila glavno poprište kasnijeg sukoba između ovih velesila.

Prije svega treba se započeti s vladavinom tada najzvučnijeg imena na Kubi kako bi uvidjeli situaciju koja je tada vladala. Naime, general Fulgencio Batista na vlasti je bio od 1940. do 1944. i isprva se nije želio upuštati u kršenje ustava koji je propisivao četverogodišnji predsjednički mandat sa zabranom ponovnog izbora u drugi mandat, ali se ipak 1952. proglasio trajnim diktatorom i uveo vladavinu terora. Na Kubi se za Batistine vladavine jaz između bogatih i siromašnih proširio do nesrazmjernih granica. Potlačenost stanovništva rezultirala je organiziranjem marksističke gerile. Prvom revolucionarnom gerilom upravljao je tada mladi pravnik Fidel Castro, sin španjolskog doseljenika, borca protiv režima.⁷ Prva pobuna započela je napadom na vojarnu Moncada s ciljem svrgavanja Batiste 26. srpnja 1953. (na dan po kojem je nazvan pokret Fidela Castra - *pokret 26. srpnja*) - te je nedugo zatim ugušena u Santiagu de Cubi. Batista je proglasio prijeki sud i uspostavio brutalni i korumpirani policijski režim. Fidel Castro i njegov brat Raul uspjeli su pobjeći, ali su uhvaćeni već nekoliko dana kasnije. Castro se na sudu branio sam, o čemu je kasnije napisao knjigu pod naslovom *Povijest će me osloboditi*, što će postati programski temelj pokreta. Fidel je osuđen na 15, a njegov brat Raul na 13 godina zatvora.⁸

Nakon izlaska iz zatvora, Castro je u Meksiku pripremio drugi pokušaj te se u prosincu 1956. iskrao na Kubu s osamdeset i četiri sljedbenika. Skupina je brzo poražena pa su pobjegli u gorje Sierra Maestra, gdje su s taktike prepada prešli na gerilsko ratovanje i vodili ga dvije godine. Batista je uzvratio i u ožujku 1958. napao sve jače pobunjeničke snage,

⁶ Isto, str. 189.-190.

⁷ Calvocoressi, Peter, *Svjetska politika nakon 1945.*, Globus, Zagreb, 2003., str. 810

⁸ Skupina autora, *Povijest 18: poslijeratno doba (1945. – 1985.)*, str. 264.

ali je njegova kampanja propala i samo ubrzala raspad režima koji je naposljetku pao 1. siječnja 1959. što je zapravo označilo Castrovu pobjedu.⁹

Što se tiče sovjetske strane u sukobu, Nikita Hruščov je pokazao veliku javnu potporu Castru u New Yorku, gdje je čak sebe nazvao fidelistom. Jedan od razloga je bilo i to što bi zbacivanje Castra značilo osobno poniženje za Hruščova i korak natrag za sovjetski ugled. Osim toga, unatoč vrlo različitom podrijetlu, i Castro i Hruščov su uspostavili iskren osobni odnos. Obojica su bili samopouzdana, strastveni i bez strpljenja za formalnost i protokol, te duboko ogorčeni zbog onoga što su nazivali američkom bahatošću. Obojica su rado izražavali svoju gorčinu hvalisanjem i prijetnjama. Kasnije, za vrijeme bitke u Zaljevu svinja, Hruščov je čak poslao poruku predsjedniku Kennedyju, kojom je rekao da će SSSR dati Kubancima svu potrebnu pomoć da odbiju invaziju. Međutim, to su bile prazne prijetnje. Hruščov nije imao namjeru krenuti u opći atomski rat. Izuzme li se ta mogućnost, SSSR nije mogao učiniti praktički ništa da pomogne Kubancima protiv eventualnog američkog napada. Njihove pomorske i vojne snage u karipskom području nisu bile vrijedne spomena.¹⁰

Kada je u siječnju 1959. nova kubanska vlada došla na vlast, ona se našla u sukobu s američkim gospodarskim interesima koji su upravljali kubanskom ekonomijom. Kubanska je vlada, za razliku od ostalih država u okruženju pod vodstvom karizmatičnog Fidela Castra uspjela ostvariti nadzor nad vojskom. Osim toga, revolucionari su od Sovjetskog Saveza dobili znatnu gospodarsku i vojnu pomoć koja im je osigurala opstanak.¹¹

Kako se već pokazalo za godinu dana, Castrova pobjeda bila je revolucionarni događaj koji se razlikovao u nekoliko elemenata od uobičajenog tijeka latinskoameričkih revolucija. Prvo, reformski žar nove vlade bio je snažan i neograničen. Drugo, bio je namijenjen izvozu. Treće, *kastrizam*¹² (često nazivan i fidelizam) se povezao s kubanskim komunizmom. Četvrto, Kuba je sklopila savez sa SSSR-om. Sve je to dovelo do izravnog američkog angažmana u kontrarevoluciji i do invazije na Kubu 1961., a zatim, godinu dana kasnije do izravnog i otvorenog sukoba između SAD-a i SSSR-a.¹³

⁹ Calvocoressi, P., *Svjetska politika nakon 1945.*, str. 810.

¹⁰ Coltman, Leycester, *Stvarni Fidel Castro*, Kultura i civilizacija, Zagreb, 2005., str. 220.

¹¹ Painter, David S., *Hladni rat*, Srednja Europa d.o.o., Zagreb 2002., str. 76.

¹² U ovom pogledu odnosi se na političko učenje i ideologiju kubanskog komunističkog vođe Fidela Castra odnosno revolucionarni pokret koji se inspirira njegovim učenjem.

¹³ Calvocoressi, P., *Svjetska politika nakon 1945.*, str. 810. - 811.

Fidel Castro nije isprva preuzeo nikakvu dužnost. Predsjednikom je imenovan Manuel Urrutia Lleó, koji je podnio ostavku nekoliko mjeseci nakon postavljanja na dužnost. Naslijedio ga je Osvaldo Dorticos Torrado. Mjesto predsjednika vlade pripalo je najprije Joseu Mirou Cardoni, koji je dao ostavku nakon nekoliko tjedana. Na kraju ga je naslijedio Fidel Castro.¹⁴

To oklijevanje i znakovi nepovjerenja umjerenih reformatora odavali su nelagodu i nesigurnost kojom su oni pratili prijenos vlasti popraćen prijekim sudovima i krvavom osvetom. U godinama prije preuzimanja vlasti Castro je dao niz umjerenih izjava, ali su on i njegov glavni suradnik, argentinski marksist Ernesto "Che"¹⁵ Guevara, odlučili provesti prave reforme. Castro se nije trudio ni formalno poštivati ustav niti održavati za njega besmislene izbore. On je naprotiv, počeo uvoditi promjene. Osim toga, za razliku od mnogih latinskoameričkih republika, Kuba je bila razmjerno prosperitetna zemlja s diverzificiranom ekonomijom. Njezina glavna slabost bila je ovisnost o šećeru, a time i o SAD-u, kao izvoru deviznih prihoda. Stoga Castro i Guevara, zbog okolnosti i zbog svog temperamenta nisu htjeli čekati, nego su se oslanjali na ekonomsku snagu zemlje te su tako htjeli prekinuti posebnu vezu sa SAD-om, koja je u neku ruku bila znak ekonomskog ropstva i ovisnosti o tada najvećoj svjetskoj sili uz SSSR.¹⁶

Kubanska revolucija dogodila se u trenutku kada se SAD pokušavao prilagoditi novonastaloj situaciji budući da su u nekoliko latinsko-američkih država vojne diktature zamijenjene civilnim vladama. Iako je pad kubanskog diktatora Fulgencija Batiste SAD zatekao nespremne, one su bile sigurne da Kubu mogu kontrolirati - zbog njezine zavisnosti od američkog gospodarstva i zbog postojanja proamerički orijentirane više srednje klase. No, kako je Castro poduzeo reforme koje su zasmetale američkim gospodarskim interesima, a proamerički orijentirani Kubanci odlučili se na egzil, SAD je odlučio poduzeti radikalnije mjere.¹⁷

¹⁴ Isto, str. 812.

¹⁵ Nadimak "Che" dobio je od Kubanaca koji su ga podržavali jer je često koristio uzvik *che* koji na jeziku južnoameričkih Indijanaca znači *hej ti!*

¹⁶ Calvocoressi, P., *Svjetska politika nakon 1945.*, str. 812.

¹⁷ Painter, D.S., *Hladni rat*, str. 77.

Približavanje Kube SSSR-u i pripreme SAD-a za invaziju

Kako je Castro bio ovisan u pogledu ekonomije o stranim ulaganjima, njegova ekonomska politika zahtijevala je stranu pomoć i kredite kao i strane kupce koji će zamijeniti SAD. Stoga je idući potez bio logičan. U veljači 1960. Havanu¹⁸ je posjetio Mikojan¹⁹ i zaključio s Kubom trgovački sporazum koji je uz ostalo, omogućio Kubi kupnju ruske nafte. Kasnije iste godine Guevara je posjetio niz istočnoeuropskih zemalja. U svibnju je Kuba uspostavila diplomatske odnose s Moskvom, a u lipnju je počela kupovati oružje od SSSR-a i drugih komunističkih zemalja. Istodobno je Castro napao američka prava na pomorsku bazu Guantanamo²⁰ i američki ekonomski utjecaj na trgovinu šećerom. U lipnju su američke rafinerije odbile prerađivati rusku naftu te su tako dale Castru izliku za njihovo preuzimanje. Eisenhowerova administracija u Washingtonu nadala se zajedničkom pritisku američkih zemalja, ali je interamerička konferencija ministara vanjskih poslova koja se sastala u San Joseu u kolovozu, odbila prozvati Kubu premda je osudila rusko miješanje u Latinsku Ameriku. Zbog toga je Washington samostalno odlučio poduzeti korake. Prekinuo je kupnju kubanskog šećera i, nakon što je Castro uzvratio nacionalizacijom američke imovine, nametnuo potpuni trgovački bojkot te prekinuo diplomatske odnose u siječnju 1961.²¹

Uz gospodarske sankcije kojima je zabranjen uvoz kubanskog šećera, Eisenhowerova je administracija vojno organizirala kubanske izbjeglice. Castro, koji je tijekom borbe protiv Batiste od Sovjeta dobio neznatnu pomoć, odlučio se suprotstaviti gospodarskim sankcijama potpisivanjem sporazuma o trgovini i ekonomskoj pomoći sa Sovjetskim Savezom.²²

Tako su već od početka 1960. SAD pomagale i poticale kubanske izbjeglice na dva mjesta, oba pod okriljem CIA-e. U Floridi su prognani političari osnovali politički odbor koji se nadao da će jednog dana postati kubanska vlada. Odbor se sastojao od ljudi vrlo različitih pogleda vezanih samo zajedničkim otporom Castru i zajedničkim američkim organizatorima. U Gvatemali su se u malim odredima vježbale snage za dan povratka na Kubu i pokretanja gerilskog rata. Isprva se nije razmišljalo o vojnom sudjelovanju SAD-a u tom pothvatu, ali se

¹⁸ Glavni i najveći grad Kube na sjeverozapadnom dijelu otoka.

¹⁹ Anastas Ivanovič Mikoyan bio je bliski suradnik N.S. Hruščova i prvi zamjenik predsjednika Vijeća ministara SSSR-a 1955. –1964.

²⁰ Američka vojna baza pod imenom Guantánamo Bay (prostor zaljeva Guantánamo koji kontroliraju SAD od kubansko-američkog sporazuma 1903.)

²¹ Calvocoressi, P., *Svjetska politika nakon 1945.*, str. 813.

²² Painter, D.S., *Hladni rat*, str. 77.

s vremenom prvobitna taktika promijenila s postupne infiltracije na jedinstvenu invaziju sa zračnom zaštitom američkih snaga.²³

Osim toga, prognanike su držali u uvjerenju da će SAD silom poduprijeti njihove kopnene operacije i da neće dopustiti njihov neuspjeh. Kada je Kennedy bio upoznat s tim aktivnostima, one su ga uznemirile. Međutim, pripreme za operaciju već su duže vremena bile u tijeku. Načelnici glavnih stožera oružanih snaga i njegovi savjetnici koji su ulijevali najviše strahopoštovanja, podupirali su operaciju. Kennedy nije htio razočarati nekoliko stotina Kubanaca koje je simpatizirao, a nije ni znao što bi s njima ako se skupina raspusti. Osim toga, s obzirom na očekivanja da će Castro ubrzo dobiti ruske mlažnjake bilo bi vrlo teško poduprijeti takvu invaziju kasnije. Kennedy je ponovno potvrdio zabranu angažmana oružanih snaga SAD-a, ali je odbacio protivljenje senatora Williama Fullbrighta i još nekoliko drugih civilnih savjetnika koji su zastupali okruženje Kube umjesto neposredne akcije.²⁴

Neuspjeh invazije i pobjeda Castra

Konačni ishod koji je invazija imala bio je ukratko rečeno, potpuni neuspjeh. Odred od 1400 ljudi, od kojih su velika većina, točnije 90% bili tek djelomično obučeni i vojno trenirani civili, uz potporu bombardera B-26 s kubanskim pilotima koju su uzletjeli iz Nikaragve, iskrcao se u Zaljevu svinja²⁵ samo kako bi ustanovio, suprotno uvjerenjima, da ih američka vlada ne misli ozbiljnije poduprijeti i da nisu izbile očekivane pobune na samoj Kubi. Reakcija kubanske vlade bila je efikasnija nego se očekivalo i sve je završilo u četrdeset i osam sati. Castro je uz to uhitio i nekoliko tisuća svojih građana i time iskoristio priliku da ušutka, demoralizira ili makne svoje protivnike. Njegov prestiž izvan Kube naglo je porastao. Međutim, njegov je položaj u drugom pogledu bio nepovoljan.²⁶

Po vlastitome priznanju, ekonomske mjere njegove vlade bile su loše zamišljene. Zbog zanesenosti industrijom na Kubi su izgrađene tvornice za proizvodnju artikala koje je Kuba mogla uvoziti uz cijenu manju od cijene sirovina za njihovu proizvodnju. Na selu su seljaci manifestirali svjetsku anticipaciju (vlastitu predodžbu) svoje vrste prema zadrugama,

²³ Calvocoressi, P., *Svjetska politika nakon 1945.*, str. 813.

²⁴ Isto.

²⁵ Morski zaljev na južnoj obali Kube.

²⁶ Calvocoressi, P., *Svjetska politika nakon 1945.*, str. 814.

nacionalizaciji zemlje i prisilnom uzgajanju kultura namijenjenih prodaji po niskim cijenama. Antagonizam odnosno protivljenje srednjeg sloja, koji je aktivnije sudjelovao u revoluciji negoli seljaštvo ili urbana radnička klasa, probudio se kada se nacionalizacija proširila sa stranih na domaća poduzeća i kada je novi režim preuzeo običaj svojih prethodnika – stavljanje protivnika u "smrdljive zatvore". Već 1962. izbila je ekonomska kriza, seljaci su odbili raditi, uvedena je racionirana opskrba hranom i posvuda je zavlдалo razočaranje, nezadovoljstvo i siromaštvo.²⁷

Nakon neuspjelog iskrcavanja u Zaljevu svinja SAD je nastavio s pokušajima da obrne tijek kubanske revolucije: kroz tajne planove uništenja kubanskog gospodarstva, sabotaze, planove za Castrovo ubojstvo i ubojstva drugih kubanskih vođa, kroz diplomatska nastojanja za izolacijom Kube i vojne manevre koji su naizgled upućivali na američku invaziju otoka.²⁸

Što se tiče pomoći SSSR-a Kubi, političko održavanje Castra s obzirom na odlučnost SAD-a da ga unište moglo se pokazati još skupljom i riskantnijom politikom, ali je ona bila i izuzetno primamljiva jer bi stvarni savez SSSR-a i Kube dao Sovjetima uporište u Latinskoj Americi sa svim nepredvidljivim revolucionarnim mogućnostima, kao i bazu udaljenu samo 160 km od SAD-a kao protutežu bazama kojima je SSSR bio okružen. Prema kubanskim izvorima, zamisao da se na Kubu pošalju rakete i mlazni avioni, potekla je od Hruščova. Pošto je Castro pretvorio Kubu u ekonomskog i političkog štićenika SSSR-a, Hruščov ju je pretvorio u svog "naoružanog pijuna". Dok je Castro htio opremiti Kubu kako bi se obranio od napada poput onog u Zaljevu svinja, Hruščov je na Kubu uputio potpuno drugačije oružje, rakete s nuklearnim punjenjem.²⁹

Ovdje se nameće pitanje, zašto bi se Hruščov odlučio na takav potez? Rakete na Kubi na jednostavan način bi riješile problem sovjetske strateške inferiornosti. Sovjeti su se bojali da velika prednost u naoružanju Amerikance može potaknuti da prvi udare na Sovjetski Savez. U najmanju ruku, SAD je mogao svoju prednost iskoristiti za agresivniji stav prema Sovjetima i, npr., napasti Kubu. Gubitak Kube bi na neugodan način ukazao na političke posljedice strateškog nesrazmjera te bi predstavljao golem neuspjeh za SSSR, ali i za svjetski komunizam. Rakete srednjeg i dugog dometa na Kubi onemogućile bi prvi udar Amerikanaca i značajno nadoknadile sovjetski brojčani nedostatak u raketama. Osim toga, razmjешtanje bi

²⁷ Isto.

²⁸ Painter, D.S., *Hladni rat*, str. 80. – 81.

²⁹ Calvocoressi, P., *Svjetska politika nakon 1945.*, str. 815.

Hruščovu omogućilo nastavak ostvarivanja planova o prebacivanju sredstava iz vojnog i industrijskog sektora u poljoprivredu i potrošnju. Napokon, čini se da se Hruščov nadao da bi dokidanje sovjetske strateške inferiornosti prisililo SAD na veće poštivanje SSSR-a i pregovore o popuštanju napetosti.³⁰

Osim što bi spriječile američke napade na Kubu, rakete na kubanskom tlu dale bi Hruščovu moćnu polugu kojom bi izvlačio povlastice drugdje, na primjer, u Zapadnom Berlinu, kojega su Sovjeti smatrali neprijateljskom enklavom unutar svoje sfere utjecaja. Hruščov je poslije ovako opisao svoja razmišljanja: *Da smo u tajnosti postavili rakete, i da ih je SAD otkrio kad su već postavljene i spremne za udar, Amerikanci bi dvaput razmislili prije pokušaja da unište naša postrojenja vojnim sredstvima... Bilo je krajnje vrijeme da Amerika nauči kako je to kad su vam ugroženi zemlja i narod.*³¹

Dolazak sovjetskih raketa na Kubu i kulminacija krize

Kako je američki pothvat invazije na Kubu pretrpio potpuni neuspjeh, Hruščov, koji je Castru već pružao finansijsku i diplomatsku pomoć, odlučio se prebaciti s namjera naoružavanja Kube vlastitim raketama na konkretne akcije. Umjesto da samo pomogne Castru kako bi ga održao na vlasti, odlučio je iskoristiti Kubu kako bi pomogao SSSR-u, kako bi je pretvorio u sovjetsku bazu koja bi izravno ugrožavala SAD raketama i time prisilila SAD da iz Turske uklone svoje rakete koje su ugrožavale sovjetske gradove. U ljetu 1962. na Kubu su upućene rakete zemlja-zrak, a zatim 21 lovački avion MiG, 28 mlaznih bombardera tipa "Iljušin-28" s nuklearnim oružjem i rakete zemlja-zemlja (ofenzivne rakete). Od planirane 64, na Kubu su stigle 42 rakete krajem rujna i početkom listopada. U taj postav bile su uključene rakete kratkog dometa tipa "Frog" namijenjene zaštiti sovjetskih raketa SS-4 i SS-5 protiv zračnog napada ili invazije, pod zapovjedništvom sovjetskih zapovjednika koji su imali ovlaštenje da ih ispaljuju na vlastitu inicijativu.³²

Što se tiče mornaričkih snaga, prvobitni sovjetski planovi u vezi slanja snaga na Kubu bili su vrlo ambiciozni. Prema planu sastavljenom 18. rujna 1962. godine, na Kubu je trebalo

³⁰ Painter, D.S., *Hladni rat*, str. 81.

³¹ Coltman, L., *Stvarni Fidel Castro*, str. 227.

³² Calvocoressi, P., *Svjetska politika nakon 1945.*, str. 46.

poslati sedam podmornica naoružanih raketnim projektilima (sovjetska oznaka za taj tip podmornica bila je projekt 629) i četiri torpedne podmornice (projekt 641, NATO oznaka Foxtrot) iz Sjevernomorske flote. Od površinskih brodova koji su trebali biti poslani na Kubu to su bile dvije krstarice (projekt 68-bis), "Mihail Kutuzov" iz Crnomorske flote i "Sverdlov" iz Baltičke flote, dva broda naoružana raketnim projektilima (projekt 57-bis) iz Crnomorske flote i dva razarača (projekt 56) iz Sjevernomorske flote. Sovjetski teretni brodovi sa specijalnim teretom za Kubu (projektili i ostala oprema) trebali su putovati s podmornicama te je plovidbu trebalo provesti pod punom borbenom spremnošću, dok bi trajanje plovidbe bilo maksimalno do 32 dana, uključujući dva do tri dana za izvođenje vježbi (površinskih ratnih brodova i podmornica) u području južno od Bermuda³³. Radi prikrivenosti, podmornice su danju trebale putovati zaronjene, noću na površini. Međutim, situacija se mijenjala iz dana u dan, te je 25. rujna 1962. godine napisano izvješće o napretku operacije "Anadir". Između ostalog, u izvješću se navodi kako je (do tog datuma) na Kubi već 30 390 sovjetskih vojnika, s opremom.³⁴

Međutim, nije se radilo samo o izgradnji sovjetskih raketnih baza na Kubi i dopremanju raketnih projektila morskim putem na Kubu, već i o prisutnosti sovjetskih bombardera srednjeg dometa, IL-28 na Kubi te o najmanje poznatom, ali za Amerikance vrlo opasnom pokušaju Sovjeta da na Kubi izgrade svoju tajnu podmorničku bazu, iz koje bi sovjetske podmornice djelovale u samoj blizini američke obale.³⁵

Castro je isprva bio nemiran jer bi sovjetska vojska zasigurno zadržala potpunu vlast nad raketama koje bi trebali postaviti na Kubi, bez dopuštenja uplitanja lokalnih vojnika u rad Sovjeta. Često je kritizirao male zemlje koje su dopuštale da njihov teritorij koriste oružane snage velikih sila, čime su postajale obične figure u šahovskoj partiji velesila no sada je to moglo zadesiti upravo njegovu zemlju. Ipak, drugi su ga razlozi naveli da prihvati prijedlog Hruščova o postavljanju raketa. Kao prvo, zaključio je da taj plan u osnovi predstavlja dugo očekivano jamstvo sigurnosti koje je dotad izostajalo. Po njegovom viđenju, jasno je da kad Sovjeti dovedu vojsku i rakete na Kubu, morat će se aktivno suprotstaviti potencijalnom američkom napadu. Kao drugo, u okviru sporazuma, SSSR je Kubi na slobodno korištenje ponudio širok raspon sofisticirane vojne opreme, kao i lovce MiG i protuzračne topove što je

³³ Otočje u Atlanskom oceanu, istočno od obale SAD-a.

³⁴ Derenčin, Robert, *Kubanska raketna kriza i sovjetske podmornice*, 2010., str. 84.

³⁵ Isto, str. 79.

za njihovu vojsku bila izuzetna modernizacija i napredak. Kao treće, ostvarenjem tog plana pomoglo bi se da odnos snaga prevagne u korist socijalističkog tabora.³⁶

Naravno, sve se održavalo u najvećoj tajnosti. Pokrenut je složen plan dezinformacija, kojim je valjalo zavarati uhode u pogledu svrhe djelatnosti. Vojska je pristigla u civilu glumeći tehničke savjetnike u svim granama, od erozije tla do metalurgije. Također su važni bili i mediji putem kojih se na najjednostavniji način moglo plasirati mnogo neistinitih informacija samo kako bi se druga strana zbunila i izgubila pojam o stvarnim namjerama. Tako je samo pet Kubanaca trebalo znati što se uistinu događa: Fidel i Raul Castro, Ernesto Che Guevara, predsjednik Osvaldo Dorticos Torrado (1959.-1976.) i šef sigurnosti Ramiro Valdes.³⁷

Postavljanjem tog oružja SAD su se prvi put našle izložene napadu s male udaljenosti, što je SSSR-u pružalo mogućnost da ugrozi dvostruko veći broj baza ili gradova. U roku od tri tjedna od početka operacije kodnog imena "Anadir", Amerikanci su postali svjesni što se događa, iako im isprva nije bilo jasno da Sovjeti idu dalje od jačanja kubanske obrane. Sovjeti su uvjerali Washington da je posrijedi doista to i da nemaju ofenzivnih namjera i unatoč uznemirujućim pričama izbjeglica, pažljivim izviđanjem nisu otkriveni nikakvi dokazi koji bi govorili o suprotnome, sve do sredine listopada. Fotografije snimljene 14. listopada otkrile su lansirnu platformu i jednu raketu. Kennedy je odmah odredio svoj cilj: potpuno uklanjanje sovjetskog nuklearnog oružja s Kube. Glavni problem je bio kako postići taj cilj bez započinjanja nuklearnog rata.³⁸

U Washingtonu se pretpostavljalo da bi trebalo poduzeti odgovarajuće korake u roku od desetak dana. Očiti odgovor bio bi zračni udar, ali su tom rješenju ozbiljno prigovarali. Uz snažnu nesklonost prema otvorenim neprijateljskim akcijama s primjenom nuklearnog oružja bez obzira na okolnosti, predsjednik i njegovi savjetnici bili su svjesni opasnosti od eskalacije, kao i od sovjetskog protuudara na Berlin. Velika količina sovjetskog oružja bila je još na brodovima na putu prema Kubi, pa je tajnik obrane Robert McNamara uz potporu državnog tužitelja Roberta Kennedyja predložio vojnopomorsku blokadu kako bi spriječio dolazak

³⁶ Coltman, L., *Stvarni Fidel Castro*, str. 228.-229.

³⁷ Painter, D.S., *Hladni rat*, str. 81.

³⁸ Calvocoressi, P., *Svjetska politika nakon 1945.*, str. 47.

brodova na odredište i prisilio Sovjete da uklone ono što je već stiglo. Plan se odmah svidio predsjedniku pa je ubrzo usvojen.³⁹

Vojnopomorska blokada Kube kao odgovor sovjetskim akcijama

Kennedy je navedeni plan ubrzo objasnio javnosti govorom na televiziji, saveznicima je uputio posebne izaslanike, a američki ratni brodovi ispriječili su se na putu brodova koji su prevozili sovjetske rakete na zapad. U svojoj prvoj reakciji Sovjeti su ponovili da je posrijedi obrambeno oružje i osudili blokadu. Sukob se činio neizbježnim. A zatim je predsjednik na prijedlog svog bliskog prijatelja i britanskog veleposlanika lorda Harlecha, premjestio svoje presretače prema jugu kako ne bi dao Hruščovu dodatno vremena za razmišljanje i djelovanje. Hruščov je odlučio da ne prihvati izazov. Prema izvještajima, vodeći brodovi usporili su plovidbu. Jednom neopasnom tankeru dopušten je prolaz kroz blokadu bez pretrage, dok su se ostali brodovi morali okrenuti. Na sjednici Vijeća sigurnosti Adlai Stevenson⁴⁰ suočio je Sovjete i ostale delegate s fotografskim dokazima prijetnje protiv koje su SAD djelovale.⁴¹

Nakon što je Kennedy dopustio let američkog špijunskog zrakoplova nad Kubom, izviđački zrakoplov U-2 je 14. listopada tijekom svojeg dvanaestominutnog leta nad Kubom snimio tri raketna položaja balističkih projektila srednjeg dometa u San Cristobalu. Sljedećeg dana, 15. listopada obavljena su još dva leta te su potvrđeni podaci iz San Cristobala i fotografirani raketni položaji u izgradnji kod Guanajaya. Tijekom nekoliko sljedećih dana Amerikanci su zračnim izviđanjima došli do još više informacija o izgradnji raketnih položaja na Kubi.⁴² CIA-ini su fotografski analitičari 16. listopada 1962. predočili Kennedyju jasne dokaze da se na Kubi postavlja napadačko oružje. Neke su balističke rakete srednjeg dometa (s dosegom od 1700 km) već bile postavljene, a činilo se da se pripremaju lokacije za rakete

³⁹ Isto.

⁴⁰ Adlai Ewing Stevenson II. (1900.-1965.) bio je američki političar i diplomat. Sudjelovao je u nekoliko predsjedničkih kampanja, ali bez većeg uspjeha. Radio je kao ambasador SAD-a pri Ujedinjenim Narodima, gdje ga je postavio John F. Kennedy, a na funkciji je bio od 1961. godine do 1965. Na spomenutoj sjednici Vijeća sigurnosti 1962. godine "sukobio se" sa sovjetskim predstavnikom u UN-u Valerianom Zorinom oko fotografija koje prikazuju sovjetske rakete prisutne na Kubi.

⁴¹ Isto, str. 48.

⁴² Derenčin, R., *Kubanska raketna kriza i sovjetske podmornice*, str. 81.

srednjeg i dužeg dometa (s dosegom od 3500 km, tj. pokrivajući cijeli SAD osim sjeverozapadnog kraja).⁴³

Kennedy je u izboru metode i kasnijim diplomatskim kontaktima pazio da ostavi Hruščovu prostora za političko povlačenje koje su Amerikanci namjeravali nametnuti. Situacija je bila dramatična. Hruščov je objavio svoju tzv. predaju u pismu Kennedyju, uvjeravajući ga još jedanput da je oružje isporučeno u obrambene svrhe.⁴⁴

SAD su službeno uspostavile pomorsku karantenu Kube 24. listopada 1962. godine u 10:00 sati (vrijeme na istočnoj obali SAD). Uzbuna za oružane snage SAD-a podignuta je na razinu DEFCON⁴⁵ 2, do tada najvišu razinu u povijesti (još je samo za vrijeme Zaljevskog rata 1991. godine zabilježena ista razina opasnosti) i samo jednu razinu niže od potpunog, odnosno nuklearnog rata. Američki ratni brodovi i zrakoplovi razmjestili su se u Sargaškom moru, na liniji između Floride i Portorika te su bili spremni presresti i pretražiti sovjetske i ostale brodove (uglavnom istočnoeuropske) za koje su pretpostavljali da dopremaju ofenzivno oružje na Kubu. Amerikanci su uporabili izraz karantena (a ne blokada) kako bi naglasili da ne zabranjuju plovidbu svih brodova prema Kubi, već samo dopremanje ofenzivnog oružja.⁴⁶

Istoga dana u Moskvi, William Knox, predsjednik Westinghouse Internationala pozvan je u Kremlj. Nikita Hruščov izabrao ga je da prenese poruku predsjedniku SAD-a, Johnu F. Kennedyju. Između ostalog, zaustavljanje i pretraživanje sovjetskih teretnih brodova bit će piratstvo, a ako američki brodovi to učine, Hruščov će zapovjediti sovjetskim podmornicama da potope američke ratne brodove.⁴⁷

Hruščov je zatim izjavio da je isporuka završena i da SSSR, ako SAD obećaju da neće napasti Kubu i prekinuti blokadu, ne vidi potrebe za ruskom prisutnošću na Kubi. Bilo je to priznanje Monroeve doktrine⁴⁸ koje su Amerikanci htjeli. No, gotovo odmah stigla je druga poruka iz Moskve. U njoj je Hruščov zahtijevao ne samo američku obavezu da neće napasti Kubu nego i uklanjanje američkih raketa iz Turske u zamjenu za uklanjanje sovjetskih raketa

⁴³ Coltman, L., *Stvarni Fidel Castro*, str. 230.

⁴⁴ Calvocoressi, P., *Svjetska politika nakon 1945.*, str. 48.

⁴⁵ DEFCON sustav je stanje uzbune korišteno od strane oružanih snaga SAD-a, a sastoji se od 5 razina pri čemu je razina 1 stanje najviše opasnosti, odnosno opće uzbune.

⁴⁶ Derenčin, R., *Kubanska raketna kriza i sovjetske podmornice*, str. 80.

⁴⁷ Alice, George L., *The Cuban Missile Crisis: The Threshold of Nuclear War*, Routledge, New York, 2013., str. 82.

⁴⁸ Doktrina navodi kako će svaki pokušaj europskih nacija da koloniziraju ili interveniraju u zemljama Sjeverne i Južne Amerike biti smatran činom agresije i zahtijevati intervenciju Sjedinjenih Država.

s Kube. Kennedy nije htio nikakvo cjenkanje, samo jasnu odluku o kubanskom pitanju. Poslije kratkog razdoblja zaprepaštenja, državni je tužitelj natuknuo da je drugo pismo zapravo ranije pismo koje je zakasnilo, pa se na njega ne treba obazirati.⁴⁹

Predsjednik je stoga odgovorio na prvo pismo, prihvatio njegov opći sadržaj i suglasio se s otvorenim pregovorima pod uvjetom da se svi građevinski radovi na Kubi prekinu. Hruščov je tu poruku poslanu 27. listopada, primio sljedećeg dana i pristao je na otpremu raketa brodom natrag u SSSR. Tijekom tih pregovora glavni tajnik UN-a U Thant odigrao je presudnu i nenametljivu ulogu. Kritično je pitanje bilo hoće li se sovjetski brodovi koji su se približavali Kubi zaustaviti prije točke na kojoj ih je predsjednik htio silom prisiliti da to učine. Sudbonosni sraz spriječio je prije svega U Thant koji je najprije predložio Hruščovu da naredi svojim brodovima da ne prelaze američku liniju presretnja. Hruščov je odmah pristao. Odgovarajući na U Thantove poruke, Hruščov je također pristao na uklanjanje sovjetskih raketa i bombardera s Kube pod nadzorom UN-a. U Thant je zatim odletio na Kubu, ali Castro nije bio toliko susretljiv, djelomice zato što se bojao američke invazije, ali isto tako zbog toga što ga Hruščov nije obavijestio o svojim dogovorima s U Thantom. Castro je već objavio da će tog dana govoriti na radiju i nisu ga mogli nagovoriti da odgodi svoj govor, osobito agresivne primjedbe koje je namjeravao uputiti Moskvi zato što je bez njegova pristanka prihvatila prisutnost nadzorne misije UN-a na Kubi o čemu će nešto kasnije više biti govora.⁵⁰

Hruščov je naposljetku smatrao da se njegova kubanska pustolovina isplatila: dobio je jamstvo da se Kuba neće napadati, obećanje da će se rakete izvući iz Turske, te bolji ugled kao čovjek mira i razbora. No iz perspektive većine promatrača, Amerikanci su očito pobijedili. Imali su jak stav i natjerali Ruse da se povuku. Kennedy je povratio ugled koji je izgubio u Zaljevu svinja, dok je Hruščov ostavio dojam nekoga tko previše govori, a premalo djeluje.⁵¹

⁴⁹ Calvocoressi, P., *Svjetska politika nakon 1945.*, str. 49.

⁵⁰ Isto.

⁵¹ Coltman, L., *Stvarni Fidel Castro*, str. 234.

Reakcija Kube na cjelokupnu situaciju i kraj krize

28. listopada Fidel Castro je zaprimio poziv s novostima o dogovoru između Kennedyja i Hruščova. Nije mogao vjerovati što se događa te je pobjesnio. Smatrao je da ga je Hruščov izdao ne pitajući ga za savjet, ništa mu ne javljajući. To je bilo krajnje poniženje koje se ogledalo u nizu psovki i uvreda koje su bile rezultat njegova bijesa zbog ovakvog držanja njegovog saveznika.⁵² Zatim je počeo sastavljati izjavu o stavu Kube koja će prihvatiti sporazum dogovoren između SAD-a i SSSR-a pod uvjetom da se ispuni pet uvjeta: kraj ekonomskog embarga protiv Kube, kraj sabotaza, atentata i drugih subverzivnih djelatnosti koje su organizirale američke agencije, kraj gerilskih vojnih napada emigranata s Floride, kraj kršenja kubanskih teritorijalnih voda i zračnog prostora od strane američkih brodova i zrakoplova, te povlačenje američkih snaga iz mornaričke baze u Guantanamo na istoku Kube.⁵³

Ta se izjava doimala prilično suvišnom, s obzirom da je bilo nemoguće da Amerikanci ispune ijedan Castrov zahtjev, pa je njome naglašeno samo Castrovo poniženje i nemoć. Međutim, Castro je pokazao da se ni njega niti Kubu ne smije uzimati zdravo za gotovo time što nije htio prihvatiti međunarodnu inspekciju povlačenja raketa ako se ne ispune njegovi uvjeti. No, vlade SAD-a i SSSR-a već su se složile da se takva inspekcija mora izvršiti. Naravno, nisu pitale za mišljenje kubansku vladu.⁵⁴

Osim toga, Castro je rekao Rusima da, bez obzira na njihov dogovor s Amerikancima, neće prihvatiti prelijetanja američkih niskoletjećih zrakoplova, te ako se to nastavi, gađat će ih. Kennedy je zapovjedio privremeni prekid niskih letova na zahtjev generalnog tajnika UN-a. U Thant je odletio u Havanu 30. listopada s izaslanstvom koje je trebalo provjeriti sovjetske raketne položaje. Kako bi dobio kubanski pristanak, U Thant je inzistirao da svi inspektori budu iz nesvrstanih zemalja.⁵⁵

Međutim, Castro je odgovorio U Thantu da Kubanci žele mir koliko i svi drugi, i da se mir može ostvariti ako Amerikanci prekinu nezakonitu agresiju te da prihvate njegovih pet točaka. Odbiju li to učiniti, Kuba neće dopustiti inspekciju. U Thant je rekao da su Sovjeti pristali da Ujedinjeni narodi izvrše inspekciju njihovih raketnih položaja te dolazećih i

⁵² Isto.

⁵³ Isto.

⁵⁴ Isto, str. 234. – 235.

⁵⁵ Isto, str. 235.

odlazećih sovjetskih brodova, sve do trenutka kad se može potvrditi da su sve rakete uklonjene. Castro je odgovorio da ako se ne ispune njegovi uvjeti, neće biti nikakvih inspekcija prije, za vrijeme ni nakon uklanjanja raketa. Dodao je da U Thant radi kao sluga velesila.⁵⁶

Naposljetku, pogubno po obje strane, U Thant se vratio u New York bez konkretnog rješenja. Amerikanci su bili očajni. General Curtis LeMay nagovarao je generala Taylora, Kennedyjeva vojnog savjetnika, da SAD dovuče velike vojne snage pred Havanu i bombardere iznad njih. Zatim treba zatražiti od Castra da omogući američkim snagama da same provjere raketna postrojenja. Ako Castro odbije, odmah se kreće na bombardiranje Havane.⁵⁷

Castro je ipak s vremenom nevoljko prihvatio da su Sovjeti morali povući rakete jer su bili vojno i pomorski slabiji od SAD-a. Tako je jednom i izjavio da je Hruščov bio stariji i mudriji od njega, te da je njegova vlastita radikalnost mogla dovesti do katastrofalnog rata. Ipak, i dalje je smatrao da Hruščov nije trebao instalirati rakete na Kubu ako nije bio spreman ostaviti ih tamo. Kubance je zavela sovjetska propaganda o moći njihovih oružanih snaga.⁵⁸

Napokon, nakon nekoliko napetih dana tijekom kojih se svijet nalazio na rubu katastrofe, i nakon brojnih pregovora i raznih nagađanja, Kennedy i Hruščov postigli su toliko važan dogovor nakon kojega je SSSR s Kube povukao svoje rakete, tisuće vojnika i taktičke bombardere, a SAD su se obvezale da neće napasti Kubu. U tajnosti je također dogovoreno da SAD iz Turske povuku nuklearne rakete tipa Jupiter, kao dio sporazuma kojim je kriza završena. Kubanska raketna kriza na dramatičan je način ukazala na potrebu za sovjetsko-američkom suradnjom da bi se spriječila nuklearna katastrofa. Unatoč njezinom otrežnjujućem učinku, SAD-u i SSSR-u trebalo je još čitavo desetljeće da u tom smislu nešto i učine.⁵⁹

⁵⁶ Isto.

⁵⁷ Isto, str. 236.

⁵⁸ Isto.

⁵⁹ Painter, D.S., *Hladni rat*, str. 82.

Zaključak

Nakon svega izrečenog, može se dati pregled cijelog rada u obliku kratkog zaključka. Hladnoratovska epizoda poznatija kao Kubanska raketna kriza definitivno je bila prekretnica cjelokupnog Hladnog rata jer je tada dosegnut vrhunac konfrontacije SAD-a i SSSR-a koji se umalo pokazao pogubnim, ne samo za dvije zaraćene strane, već i za cijeli svijet. Nakon što se godinama gomilalo oružje, vojska i vojna oprema diljem svijeta, to je na najgori mogući način eruptiralo u obliku dvotjedne krize 1962. godine. Na svu sreću, razboritost je pobijedila impulzivnost što se pokazalo kao temeljni obrazac ponašanja u godinama i desetljećima koje će uslijediti. Kennedyjeva politika s jedne strane i Hruščovljeva s druge pokazale su kako se ne treba voditi blokovska politika i mogu poslužiti kao primjer negativnog načina dokazivanja superiornosti jedne od vodećih supersila. Kriza je također pokazala da uloga malih država, u ovom slučaju, Kube uglavnom ostane minorna i one zapravo postaju samo "prijuni" u velikoj šahovskoj igri koju vode veliki "igrači". Ovo razdoblje također je pokazalo kako napredak u tehnologiji, osobito u vojnoj može biti promatran samo u negativnom kontekstu, za razliku od npr. svemirske utrke koja je kasnije uslijedila kao oblik pozitivnog razvoja tehnologije.

Popis literature

1. Calvocoressi, Peter, *Svjetska politika nakon 1945.*, Globus, Zagreb, 2003.
2. Coltman, Leycester, *Stvarni Fidel Castro*, Kultura i civilizacija, Zagreb, 2005.
3. Derenčin, Robert, *Kubanska raketna kriza i sovjetske podmornice*, Polemos: časopis za interdisciplinarna istraživanja rata i mira, Vol. XIII No. 26, 2010.
4. George L., Alice, *The Cuban Missile Crisis: The Threshold of Nuclear War*, Routledge, New York, 2013.
5. Hobsbawm, Eric John, *Doba ekstrema*, Zagrebačka naklada, Zagreb, 2009.
6. Painter, David S., *Hladni rat*, Srednja Europa d.o.o., Zagreb 2002.
7. Skupina autora, *Povijest 18: poslijeratno doba (1945. – 1985.)*, Jutarnji list, Zagreb, 2008.
8. Vukadinović, Radovan, *Međunarodni odnosi od Hladnog rata do globalnog poretka*, Agencija za komercijalnu djelatnost d.o.o., Zagreb, 2001.